

Małgorzata Klinkosz

„Językowy, literacki oraz kulturowy obraz Pomorza dawniej i dziś” – konferencja pomorska

Acta Cassubiana 13, 492-494

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata Klinkosz

„Językowy, literacki oraz kulturowy obraz Pomorza dawniej i dziś” – konferencja pomorska

W dniach 22-23 września 2011 roku w budynku Wydziału Filologicznego i Historycznego UG przy ul. Wita Stwosza 55 odbyła się konferencja naukowa nt.: „Językowy, literacki oraz kulturowy obraz Pomorza dawniej i dziś” zorganizowana przez Zakład Historii Języka Polskiego, Dialektologii i Onomastyki Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego oraz Instytut Kaszubski.

Konferencja stanowiła rozszerzenie problematyki sympozjum dialektologiczno-onomastycznego, poświęconego pamięci Profesora Huberta Górnowicza (1922–1986), wybitnego dialektologa i onomasty, jednego z twórców gdańskiego ośrodka naukowego. Sympozjum było organizowane cyklicznie w celu kontynuowania i rozwijania badań zainicjowanych przez Profesora, a jego koordynatorką była Róża Wosiak-Śliwa. W tym roku, wspólnie z Instytutem Kaszubskim, nadano mu bardziej interdyscyplinarny charakter. Dyskutowano o zjawiskach językowych Pomorza dawniej i dziś, wielojęzyczności Pomorza, bilingwizmie, hybrydach językowych, nowych zjawiskach literackich, podwójnym nazewnictwie, wpływie uregulowań prawnych na zjawiska językowe, zmianach społecznych i sytuacji językowej, świadomości językowej, prestiżu języków i dialektów oraz o wpływie edukacji na sytuację językową. Kwestie językowe rozważano z różnych perspektyw: filologicznej, literaturoznawczej, prawnej, społecznej, kulturowej, antropologicznej i edukacyjnej. Rozpoczynając konferencję, prof. Józef Borzyszkowski uzasadniał potrzebę refleksji nad zróżnicowaniem etnicznym i wspólnotą kulturową Pomorza, nakreślił historię badań dotyczącą dzisiejszej sytuacji Kaszubów, mówił o ich pochodzeniu, tożsamości, integracji i wielorakości kulturowej. Spotkanie przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych – językoznawców, kulturoznawców, historyków i literaturoznawców oraz teatrologów, stworzyło okazję do wieloaspektowego spojrzenia na kwestię współczesnego obrazu kulturowego Pomorza.

W pierwszym dniu sesji obrady miały charakter plenarny, zaś w drugim dniu spotkania uczestnicy pracowali w dwóch sekcjach. Zasadniczy zrząd problematyki

wiążącej się z obrazem kulturowym zarysowali referenci w pierwszym dniu konferencji podczas sesji przedpołudniowej. Charakter wprowadzający miały wystąpienia prof. Józefa Borzyszkowskiego, prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego, prof. Jadwigi Zieniukowej i prof. Witolda Mańczaka. Prof. Cezary Obracht-Prondzyński wskazał na wielorakie przeobrażenia sytuacji językowej Pomorza, zachowanie przez nie specyfiki kulturowej, trwanie społeczności kaszubskiej, ale także funkcjonowanie na tym terenie różnych mniejszości narodowych, podejmowanie prób rewitalizacji i upowszechnienia innych dialektów pomorskich, głównie kociewskiego i borowiackiego, czemu także służą zabiegi wokół edukacji regionalnej, publikowanie tekstów literackich, wydawanie czasopism, czy też prowadzenie badań naukowych. Prof. Jadwiga Zieniukowa określiła miejsca języka kaszubskiego w tekstach naukowych. Zwróciła uwagę na prace badawcze zmierzające do przedstawienia jego wyróżników gramatycznych i leksykalnych. Wartościowym fragmentem referatu była część poświęcona wewnętrznemu zróżnicowaniu kaszubszczyzny. Prof. Witold Mańczak wspominał o słowiańskiej wspólnocie, do której należeli Kaszubi, wskazał na ich genezę i wewnętrzne zróżnicowanie. Szczegółowa analiza, zwłaszcza językowa, w sferze normalizacji kaszubszczyzny stała się tematem referatu prof. Jerzego Tredera, który mówił o poglądach autora *Kaszubskiego słownika normatywnego*, Eugeniusza Gołąbka; dr Tomasz Wicherkiewicz poruszył kwestie europejskich języków kolateralnych i dokonał ich zestawienia z kaszubszczyzną. Dr Nicole Dołowy-Rybińska dopełniła obrazu swego przedmówcy w referacie sytuującym Kaszubów na tle innych mniejszości językowych Europy, z kolei prof. Maria Pająkowska-Kensik wskazała na relacje między dialektem kociewskim a ideami regionalnymi. Katarzyna Sturmowska w swoim wykładzie *Wzianam se mantel na głowa*, czyli o frazeologii w dialekcie kociewskim na podstawie nowych tekstów gwarowych, dopełniła ogólnego obrazu dialektu. Tematem frazeologii w utworach Franciszka Fenikowskiego zajęła się również prof. Urszula Kęsikowa. O życiu codziennym gdańskiej mieszczki w XVII w. mówiła prof. Regina Pawłowska, natomiast Anna Sobiecka w niezwykle ciekawy sposób zaprezentowała działalność Państwowego Teatru Lalki „Tęcza” w Słupsku, zajmując się motywami pomorskimi w jego repertuarze. Językowo-kulturowemu obrazowi Pomorza, na podstawie sloganów promujących pomorskie marki terytorialne, poświęcony był referat Beaty Klos.

Drugi dzień obrad zorganizowano w sekcjach. W pierwszej pojawiły się różnorodne tematy, prof. Edward Breza mówił o „starości” widzianej oczami kulturoznawcy i językoznawcy. Podstawowym założeniom bilingwizmu poświęcone były referaty prof. Danuty Stanulewicz, która wskazała na preferencje młodzieży względem języka polskiego i kaszubskiego i dr Małgorzaty Klinkosz, która mówiła o kaszubskich chrematonimach, wskazując na ich poliwalentność kulturową. W kręgu onomastycznym pozostawały referaty dr hab. Zenona Licy o antroponiimach w twórczości Hieronima Derdowskiego i prof. Krystyny Szcześniak o nazwach własnych w bajkach Guentera Schiwego. Nazwiskom równym nazwom

wsi pomorskich w „Liber beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold (1406–1528)” cz. V przyjrzał się dr Andrzej Chludziński, natomiast dr Jarosław Szuta przedstawił nazwy geograficzne w księgach parafialnych Jeleńcza (XVI–XIX w.). Dr Róża Wosiak-Śliwa mówiła o potrawach i napojach kaszubskich oraz ich nazwach. Tendencje nominacyjne we współczesnym trójmiejskim nazewnictwie osiedli i budynków mieszkalnych były przedmiotem rozważań dr Ewy Badydy. Niezwykle ciekawy okazał się wykład dr Lucyny Warda-Radys o interiekcjach i ich sytuowaniu względem eufemizmów nazywających narządy płciowe i procesy wydalania w kaszubszczyźnie.

Tematykę dydaktyczną reprezentowały dr Aneta Lewińska i dr Justyna Pomińska w referacie o przysłowiach w elementarzach pomorskich, natomiast ciekawie etymologię ludową omówiła dr hab. Ewa Rogowska-Cybulska, wskazując na ich udział w tworzeniu obrazu historii Pomorza.

Cześć literacką rozpoczął w odczycie prof. Tadeusz Linkner, który mówił o kościerskich Kaszubach pod pruskim zaborem wedle korespondencji słanej do „Przyjaciela”, czasopisma ukazującego się na Kaszubach. Cechy językowe kazania ks. Stanisława Trebnica wygłoszonego podczas mszy pogrzebowej Jakuba Wejhera 22 marca 1657 r. były przedmiotem refleksji dr Izabelli Kępki. Prof. Daniel Kalinowski poruszył problem zbrutalizowanego liryzmu w Pomorskiej prozie Daniela Odiji, natomiast dr hab. Marek Cybulski zajął się zwrotami grzecznościowymi w kaszubskich dramatach Jana Karnowskiego. Wygłoszonym podczas konferencji referatom towarzyszyła ożywiona dyskusja. Powracało w niej wiele wątków. Zabierający głos podkreślali potrzebę wypracowania wspólnego warsztatu naukowego w badaniu zjawisk językowych, literackich i kulturowych na Pomorzu.

Obrady zamknęła debata o statusie językowym kaszubszczyzny. Konferencja wzbudziła duże zainteresowanie świata nauki i mediów. Pokazała kierunki interdyscyplinarnych poszukiwań w zakresie kaszubszczyzny, Kaszub i Pomorza, wskazała perspektywę współdziałania w tym zakresie różnych środowisk badawczych.